

Heliga Sofias biografi¹

Harrie Salman

Herren skapade världen genom Vishet och Han satte allting på sin rätta plats. Det är därför som han gjorde Visheten till själens rådgivare. Lyssna till din rådgivares röst under dagarna för din vistelse på Jorden, så att du kan må väl och lyssna till Vishetens ord. (Peter Deunov)²

I mytologier uppträder gudomliga väsen ofta i par – en gud med en gudinna som sin gemål. Vi kan se sådana par i de egyptiska gudarna Osiris och Isis, i de sumeriska An (Himmelen) och Ki (Jorden), och i det grekiska paret Zeus och Hera. Dessa ska inte förstås som man och kvinna, då andliga väsen saknar kön. Vi kan i stället föreställa oss sådana par som en enhet med en manlig och en kvinnlig aspekt – där den maskulina aspekten är förknippad med skapelsens process och den feminina med att föra denna skapelse till verklighet. Eller en enhet omfattande en aktiv princip och en passiv princip, där den passiva principen speglar aktiviteten och därigenom gör den medveten. Detta är jämförbart med vad som händer när vi tittar i en spegel och blir medvetna om oss själva, eller när en vän under ett samtal omformulerar våra tankar med följden att vi förstår oss själva bättre.

I antroposofin betraktas gudomarna från världens mytologier som naturväsen eller som änglar ur de nio hierarkier av änglar som beskrivits av 400-talsteologen Pseudo-Dionysius Aeropagita. I denna artikel kommer vi att betrakta väsendet Heliga Sofia (Gudomlig Vishet), hennes ursprung, hennes utveckling och hennes förbindelse med mänskligheten. Endast en del av hennes historia kan berättas om här.

Vishetslitteratur

Vår kunskap om Heliga Sofia grundar sig på de texter ur Gamla Testamentet vilka är kända som Vishetsböckerna: *Jobs bok*, *Psaltaren* (inte alla psalmer), *Ordspråksboken*, *Predikaren*, *Höga Visan*, *Salomos Vishet* och *Jesus Syraks Vishet*. Dessa böcker skrevs under det första årtusendet före Kristus, de flesta av dem relativt sent. Psalmerna tillskrivs vanligen Kung David, och några av de övriga vishetsböckerna till Kung Salomo, vilket det emellertid råder delade meningar om. Det är uppenbart att dessa textsamlingar har sitt ursprung i en muntlig tradition som är mycket äldre. Några av dem användes i tempeltjänster, medan andra delar berättades inom familjerna som levde på landsbygden.

Några av de judiska vishetsböckerna visar paralleller med vishetsböckerna från de närliggande kulturerna i Egypten och Mellanöstern. Detta är till exempel fallet när det gäller ett avsnitt av *Ordspråksboken* vilket är ett eko av *Amenemopes Lära* från slutet av det andra årtusendet före Kristus. Denna bok är en kulmination av den egyptiska vishetslitteraturen vilken sträcker sig ända tillbaks till *Ptahhoteps Lära*, ytterligare ett årtusende

tidigare. Från samma tidiga period har vi den sumeriska *Shuruppaks Lära*. Dessa tre populära läror tillhandahöll praktiska och moraliska råd – till exempel: "Du ska inte roa dig med en gift ung kvinna: skvallret kan bli förödande."

Alla dessa vishetsböcker lär ut konsten att leva ett gott och lyckligt liv, i harmoni med samhället och gudarnas vilja. De kontrasterar den 'vise mannen' med 'dåren', den 'rättfärdige' med den 'syndige', och framställer sökandet av vishet som det religiösa livets essens och mål. Som *Ordspråksboken* 9:10 berättar för oss: "Att frukta Herren [förstått som att underkasta sig Herrens vilja] är början till vishet." I *Ordspråksboken* och i *Syrak* talar Visheten själv till oss som ett väsen:

"Herren skapade mig såsom sitt förstlingsverk, i urminnes tid, innan han gjorde något annat. Från evighet är jag insatt, från begynnelsen[...] När han lade jordens grund, då var jag verksam vid hans sida. Jag var hans glädje dag efter dag, alltid jublande inför honom. Jag jublade över hans värld, jag gladdes över människorna." (*Ordspråksboken* 8:22-31)

"Jag är den som utgick ur den Högstes mun; som en dimma höljde jag jorden. Jag är den som slog läger i höjden och min tron står på en molnpelare. [...] Av evighet, från begynnelsen är jag skapad av honom, och jag ska aldrig i evighet förgås. I det heliga tabernaklet gjorde jag tjänst inför honom, sedan blev jag bofast på Sion. I den stad som han älskar lät han mig också bo, i Jerusalem blev jag härskare." (Jesus *Syraks Vishet* 24:3-4 och 9-11)

Vishet (på grekiska: Sofia) som världens medskapare är en högst ovanlig bild i Bibeln. I den tidigare nämnda *Salomos Vishet*, som skrevs i Egypten under de tidiga århundradena före Kristus, liksom i *Ordspråksboken*, finner vi inflytanden från grekisk filosofi – till exempel idén att Förnuft (vishet) håller samman universum. Men detta är inte ursprunget till den bibliska vishetstraditionen. När författaren till *Salomos Vishet* prisar hennes kvaliteter i kapitel 7 använder han ord från kulten av den egyptiska gudinnan Isis: "Hon är en strålgans av evigt ljus [...] Hon är intelligent, helig, unik [...] Hon är ett rent utflöde från den Allsmäktiges härlighet."³ Detta leder oss till frågan: Vem är hon?

Himlens Drottning

I Egypten finner vi det första svaret på denna fråga. Rudolf Steiner talade om Isis- Sofia, Sol-världsmodern (*Sonnen-Weltenmutter*) och i sin bok om Isis-Horusmyten ger Judith von Halle oss en nyckel till att förstå den egyptiska mytologins bilder som relaterar till Isis.⁴ I Heliopolis mysteriecentrum (inte långt från nutida Kairo) dyrkades Isis som Osiris gemål. Deras son Horus, solbarnet, representerade Logos (det gudomliga Ordet, Kristus). Enligt Judith von Halle kunde de invigda, före 2400 f.Kr, varsebli hur Logos kom från solen till jorden. Han förnamns då som solskivan mellan de båda kohorn som sågs som gudinnan Hathors huvudbonad – Hathor som var dotter och gemål till solguden Ra. Barnet var ännu på väg till jorden. I en senare utveckling blev Hathor

omdefinierad till Isis, den nya gudinnan som var havande med solbarnet och födde fram honom som Horus. Dessa myter beskriver ett framtida nedstigande av Kristus till jorden. I en vidare betydelse är Horus människans högre jag som vill födas.

En av Isis titlar var 'Himlens Drottning'. Alla de antika religionerna i Mellanöstern hade sådana himmelsgudinnor. Hon kallades Inanna i Sumer, Ishtar i Mesopotamien, och Astarte eller Athirat i Syrien och Fenicien. Athirat var gemålen till överguden El. En av deras sjuttio söner var Baal, bekant från Gamla Testamentet. Himmelsgudinnan hade många titlar och symboler. Hon var Havets drottning och gudarnas skaparinna. Fruktbarhetsritualer kunde också vara en del av dessa gudinnors kulter.

Profeten Jeremia talar om de judiska kvinnorna i Israel som bakade små offerkakor till Himlens Drottning (*Jeremia 7:18*) och om de judiska kvinnor som hade flytt till Egypten och berättat för honom att de skulle fortsätta att bränna rökelse till Himlens Drottning och hälla ut offerdryck till henne, så som de och deras fäder och Israels kungar hade gjort i Judéen och Jerusalem (*Jeremia 44:15-18*). Namnet på denna Himladrottning var Ashera, dyrkad av invånarna i Kanaans land, inklusive israeliterna.

Gamla Testamentet nämner hennes namn eller hennes symboler vid mer än fyrtio tillfällen. Hennes helgedomar befann sig på förnämna platser och i privata hem fanns altare med hennes bild. I några bilder framträder hon med en huvudbonad av kohorn, i andra bär hon en peruk, ofta sitter hon på en lejontron; allt precis som den egyptiska gudinnan Hathor. Heliga träd var tillägnade henne, bland dem Livets Träd från Paradiset. Här påminns vi om vad Ordspråksboken säger om Sofia: "Ett Livets Träd är Visheten för dem som får tag i den." (*Ordspråksboken 3:18*) När vi förstår gudar och gudinnor som andliga väsen kan vi i Himlens Drottningar se änglar ur en hög hierarki. De kan vara besläktade eller till och med utgöra samma väsen, som inte längre kunde urskiljas till sin essens av dem som skapade deras kulter och myter eftersom det gamla klarseendet höll på att försvinna och kulterna gick mot dekadens. När vi läser att en gud hade en dotter som sedan blev hans hustru, kan vi förstå detta som en emanation; ett utflödande av gudens essens in i ett nytt väsen, genom vilket eller tillsammans med guden sedan kunde arbeta.

Jahve och Ashera

En av de stora överraskningarna under de senaste femtio årens bibelstudier är att Gamla Testamentets gud Jahve inte var ungarlsguden bland grannländernas gudar med gemåler. Detta har varit ett förbisett ämne. Men Jahve själv hade en gemål och hon var Ashera. Den ungersk-judiske forskaren Raphael Patai har räknat ut att en staty av Ashera fanns närvarande i Salomos Tempel i Jerusalem under inte mindre än 236 år; två tredjedelar av den tid som templet existerade, från omkring år 1000 till år 586 f. Kr. Dyrkan av Ashera var inte enbart en del av folkreligionen utan också av den officiella religionen, godkänd och ledd av kungen, hovet och prästerskapet.⁵ Hennes staty blev flyttad flera gånger och nerbränd, men hon återvände. Även arkeologisk forskning har fört fram bevis angående

Asheras roll. Inskriptioner funna i helgedomar nämner "Jahve och hans Ashera", eller "Jahve och Ashrata". Hundratals små pelarfiguriner föreställande Ashera har hittats i Israel, hälften av dem i Jerusalem. ⁶ De stod på husaltare och kan ha varit iklädda vita klädnader.

Dessa upptäckter har lett till grundläggande teologiska diskussioner. De har också givit en ny impuls till vad som kallas 'Tempelteologi', studiet av den tillbedjan och de teologiska traditioner som är förbundna med Salomos Tempel. Denna forskningsansats har utvecklats av den brittiska bibelforskaren Margaret Baker (född 1944). För att kunna förstå Gamla Testamentet måste vi tillsammans med Baker läsa dess poetiska bilder med vår fantasiförmågas ögon. Det Salomoniska Templet representerar skapelsens helhet och det Allra Heligaste representerar Paradiset. Menoran, den sjuarmade ljusstaken, är en symbol för Livets Träd.

Frun i Templet, vördad som Ashera, är personifikationen av Gudomlig Vishet och bäraren av den gudomliga Sonen, sammanfattar Baker.⁷ Heliga kvinnor vävde linneklädnader till Frun, som beskyddade Jerusalem och gav henne framgång. Vishet var änglarnas undervisning; den strömmade likt vatten från Guds tron i det Allra Heligaste, som en flod från Livets Träd vilken förde med sig förståelse och kunskap. De som hade avvisat Visheten straffades med förlust av förståelse, skriver Baker i ett citerande av Jesaja⁸.

Kring år 620 f. Kr. upphörde tillbedjandet av Frun genom kung Josias reformer. De som höll traditionen levande fick fly till öknen eller till Egypten. De såg i dessa reformer orsaken till deportationen av judar till Babylon, vilken inleddes år 597 f. Kr, och till förstörandet av Templet år 586 f. Kr. Margaret Baker har visat att spåren av tillbedjandet av Frun togs bort från de äldre bibeltexterna genom förändringar av ord. Detta är en del i den omarbetning av Gamla Testamentet, genomförd av de så kallade Deuteronomisterna, vilken ägde rum före slutet av den babyloniska exilen (539 f. Kr). De äldre tempeltraditionerna förblev emellertid levande ända in i de tidiga kristna århundradena och ger en ny grund för förståelsen av Jesu liv och av Nya Testamentets poetiska bilder.

Sofias exil

Förstörelsen av Asheras helgedomar, det slutgiltiga bortförandet av hennes staty från det Allra Heligaste i Salomos Tempel samt profeternas attacker på fruktbarhetsriterna markerar början på en tid i vilken det kvinnliga elementet uttraderades från religionen. Den Gudomliga Vishetens väsen som hade varit närvarande från skapelsens begynnelse, och som i den judiska traditionen varit Jahves gemål, blev landsförvisad. Denna landsförvisning kan relateras till de medvetandeförändringar som redan fört till en allt större dekadens i mysterietemplen där klarseendet försvagades, och som sedan 800- talet f. Kr ledde fram till uppkomsten av det intellektuella tänkandet i vetenskaplig forskning.

I sina föredrag den 24 och 25 december 1920 kring *Die Suche nach den neuen Isis* förklarar Rudolf Steiner: "Vi måste lära oss att förstå hur Isis,

den levande Gudomliga Sofia, var tvungen att försvinna när tiden var inne för den utveckling som drev astrologin in i matematiken, geometrin och den mekaniska vetenskapen. Levande imagination måste återuppväcka henne från matematikens, optikens och geometriens döda fält. Detta betyder att vi åter måste finna Isis, en ny Isis, som är den Gudomliga Sofia.”⁹ Den 24 december 1920 gav Steiner denna Julaftonsmeditation:

Isis-Sofia, Guds Vishet, hon har dödats av Lucifer,
som på världsmakters vingar
förde henne in i världsalltets oändliga rymd.
Kristusviljan som arbetar i människan
skall vrida henne ur Lucifers grepp
och på Andekunskapens skepp återuppväcka i människosjälar,
Isis Sofia, Guds Vishet.

Lucifer hade ”dödat” Gudomliga Sofia, och vi kan säga att han ”dödade” Ashera också. I sin himmelska sfär hade Isis, Himmels Drottning, tidigare varit ”utbredd i hela universums skönhet”, ”i en aura av många lysande färger”, som Steiner beskriver det. Men Lucifer ”förde ut henne i kosmisk rymd”, där vi nu bara ser ett universum som vi beskriver genom matematiska och mekaniska begrepp. Den levande anden har försvunnit från naturen. När världsalltet blir andligt igen, genom utvecklandet av vår imaginativa förmåga, kommer enligt Steiner Kristus att bli aktiv inom oss. Med hjälp av Isis återställda vishet skall vi känna honom. I sitt första föredrag om *Inre utveckling* i augusti 1928 refererade Valentin Tomberg till denna meditation av Steiner, med anmärkningen att Lucifer hade stulit Sofias imaginativa kraft, med konsekvensen att kosmisk vishet blev till personlig vishet och till slut till mänsklig fantasi.¹⁰

Heliga Sofias återkomst

I den elfte studien av Gamla Testamentet påpekar Valentin Tomberg att det tillsammans med uppenbarelserna om ankomsten av Messias, vilka gavs till profeterna, hade funnits en ström av uppenbarelser om Heliga Sofia vilka givits till Israels mödrar och mor- och farmödrar. Detta var en hjärtats uppenbarelse om hur Messias ankomst även fanns närvarande i Lukasevangeliets Maria, Jesu moder.¹¹ I Jakobs protevangelium berättas om hur den andra Maria, Matteusevangeliets Maria, uppfostrades i Jerusalems tempel från tre års ålder. Tack vare sin renhet kunde också hon ta emot inspirationerna från Heliga Sofia. Barnet Maria lekte och dansade framför översteprästerna, liksom *Ordspråksboken* 8 säger om Heliga Sofia, och i templet vävde hon förlåter till templet, liksom de tidigare århundradenas heliga kvinnor hade vävt klädnader till Ashera.

I sina föredrag om det *Femte Evangeliet* beskriver Steiner hur vid slutet av ett långt samtal just innan dopet, mellan Jesus och hans styvmor (Matteusevangeliets Maria), hans avlidna moders (Lukasevangeliets Maria) själ och ande nedsteg över styvmodern.¹² Efter detta samtal började Heliga Sofias inkarnation i Jesus styvmor. Som Maria-Sofia var hon sedan förenad med Jesus. Hon följde hans arbete, hon stod under korset och på

Pingsten kunde, tack vare hennes närvaro, den Helige Ande nedstiga över lärjungarna som var samlade kring henne.

I visionen som framställs av författaren till *Uppenbarelseboken* får vi ta emot en skymt av historiens slut när Heliga Sofia åter kommer att framträda som den Kosmiska Jungfrun, den apokalyptiska Himmelsdrottningen, krönt med 12 stjärnor, med Solen vid sitt hjärta och Månen under sina fötter. I kapitel 12 ska hon just föda ett barn, den nya mänskligheten. I kapitel 21 kommer hon ner från himlen som den Heliga Staden, det Nya Jerusalem, som Lammets (Kristus) Brud. I förenandet av Kristus och Sofia kommer Templet att återställas. Frun kommer att återvända till Templet.

Sofia i oss

När heliga Sofia i Israel drog sig tillbaks tog hennes biografi en ny vändning i Grekland. Steiner beskrev 1922 hur människorna i äldre tider när de andades in kände sig förenade med den yttre världens själ och ande. När andningsströmmen steg upp i deras huvuden upplevde de dessa själs- och andeväsen. De gamla grekerna kallade detta inre liv i huvudet för 'Sofia' (vishet). För dem var hon ett levande väsen som bebodde deras huvuden. De som hängav sig till Sofia och som var uppfyllda av levande vishet var hennes älskande - i bemärkelse av att vara filosofer (Filo-Sofia är kärlek till vishet).¹³ De tänkte ännu inte på det sätt som vi nu gör i vetenskapen, som är en uttunnad och utspädd vishet. De tog fortfarande emot sin kunskap genom andlig varseblivning av tankar. Att veta var att se, det var 'vision'.

Med de grekiska filosoferna började filosofins utveckling, i stadier på 600 till 800 år, i vilken Filo-Sofia till slut kunde manifesteras sig i människans medvetande som det levande väsendet Antropo-Sofia. Enligt Steiner var ett avgörande steg i denna process att Kristusimpulsen under de första århundradena efter Kristus möjliggjorde för människor att producera sina egna tankar.¹⁴ På detta sätt tog vi emot ett frö till andlig intelligens, vilket behöver vidare tillväxt genom att vi lär oss att producera våra tankar med vårt jagmedvetandes logiska och moraliska kontroll, i stället för att låta dem vandra. ('Jaget' är det sanna Egot, det egentliga självet i varje människa). I annat fall, vilket Steiner varnade för, kommer motståndarmakter att förföra oss till att utveckla materialistisk vetenskap i stället för andlig vetenskap.

I den kristna medeltiden kallades den reade själen ('astralkroppen') för den inre 'Jungfru Sofia'. Likt ett andligt kärll kunde människosjälen, Sofia i oss, då ta emot det högre jaget.¹⁵ Under mötet för grundandet av Antroposofiska Sällskapet år 1913 beskrev Rudolf Steiner hur i medvetenhetssjälen tid vårt förhållande till Sofia återigen förändras. Hon kan direkt upplysa människan och träda in i människosjälen och därefter ta vår essens, vår mänsklighet, med sig och framställa den för oss i det yttre på ett objektivt sätt. Som Steiner uttryckte det: "Hon kommer att framträda som inte enbart Sofia, utan som *Antropo-Sofia*; Sofia som, efter att ha passerat genom människans själ, genom själva varat av

människans väsen, fortsättningsvis bär detta väsen inom sig. "Hon är vårt eget väsen som "en gång i tiden svävade emot oss i form av en himmelsk gudinna med vilken vi kunde få en relation." Nu kan vi "ställa henne framför oss som frukten av sann antroposofisk självkunskap."¹⁶ Antroposofia representerar helheten av människan (på grekiska: Antropos) och Sofia, som är den spegel i vilken vi ser vår egen utveckling.

År 1923 talade Steiner om vår kommunikation med väsendet *Antroposofia*. När vi upplever antroposofins innehåll med våra hjärtan, då ska det vara för oss som att 'levande världsväsen' stiger in i våra själar. Vi kommer att märka "hur med antroposofin något knackar på vårt hjärtas dörr och säger: *Släpp in mig, för jag är du själv, jag är ditt sanna mänskliga väsen!*"¹⁷ Redan år 1909 förklarade Steiner att antroposofin måste bli till liv och att vi genom att ta emot antroposofi förvandlar våra själar på ett sådant sätt att vi kan komma till förståelsen av Kristus. Genom att göra detta förbereder vi oss själva för att kunna ta emot en kopia av Kristus 'Jag'. Enligt Steiner har Kristus 'Jag' bevarats i den andliga världen, där 'kopior' finns tillgängliga för andliga sökare. I Gral-traditionens bildspråk bevaras dessa kopior i Gralsborgen av den Heliga Gralens Brödraskap.¹⁸

Detta är verkligen svårt att föreställa sig, men Steiner förstår detta vårt enande med Kristus 'Jag' - under vägledning av Heliga Sofia i sin egenskap av *Antroposofia* - som kulmen av vår själsliga utveckling. Vi kan då, likt människan Jesus, i vår själ ta emot vårt högre Jag i vilket det kosmiska väsendet Kristus är närvarande.

Att förstå Sofias uppdrag

Mystiker, teologer, filosofer och antroposofier har försökt att förstå Heliga Sofias uppdrag. Många böcker har skrivits om detta.¹⁹ I motsats till västerländsk teologi fanns i den ryska teologin övertygelsen att Sofia inkarnerade i Jungfru Maria. Den västerländska teologin har haft ett marginellt men viktigt sofianskt tankespår som ledde från den tyska klarseende abbedissan Hildegard von Bingen från 1100-talet till den tyske mystikern Jakob Boehme och hans följare på 1600-talet. Boehme är den andlige fadern till den ryska religionsfilosofin, som började med filosofen Vladimir Solovyov och innefattade de ryskortodoxa prästerna Pavel Florensky och Sergei Bulgakov. De hade alla visioner av Heliga Sofia. För dessa ryska "sofiologer" var Sofia världssjäl, naturens och universums levande själ, hela skapelsens skyddsängel. De behövde lösa det teologiska problemet angående vilken förbindelse Sofia har till personerna i den Heliga Treenigheten. År 1914 föreslog Florensky en lösning genom att särskilja de tre aspekterna av denna relation och genom att beskriva Sofia som skapelsens fundament, vishet och andlighet.²⁰

I sitt senare hermetiska arbete med Tarots Arkanum tog den estniska antroposofen Valentin Tomberg, som stod inne i denna ryska tradition, ytterligare ett steg - från de tre aspekterna av Sofia till tre personer som utgör en sofiansk treenighet vilken kompletterar den Heliga Treenigheten:²¹

- **Gud Fadern** (skaparen) kompletteras av den **Gudomliga Modern** (den skapade världen)
- **Kristus** (Ordet/ Logos) kompletteras av **Sofia** (skapelsens Vishet, världens själ),
förebådande Lammet (Kristus) och hans Brud (Sofia) från
Uppenbarelseboken
- **Den Helige Ande** (Upplysaren som leder mänskligheten till högre medvetande) kompletteras av den **Heliga Själen** (gemenskapens själ, känd i Kabbalah som Shekhina; den israeliska gemenskapens själ)

De två gånger tre personerna ur Treenigheterna står för nivåer i skapelsens utveckling. Ett sätt att förstå de tre gudomliga paren är behovet att ha en spegel. I *Salomos Vishet* 7:26 sägs det att Sofia "är ett återsken av det eviga ljuset, en klar spegling av Guds verksamhet och en avbild av hans godhet." I många mytologier har himmelsguden (Fadern) jordgudinnan (Modern) som sin gemål. Hon speglar honom i hans skapande arbete och förändrar sig själv genom att göra detta. Hon frambringar levande natur, hon är Moder Natur eller Moder Jord. "naturen är Guds kvinnliga ansikte" uttryckte den bulgariske andlige läraren Peter Deunov.

Under tidens lopp drog sig Fadern och Modern tillbaks från skapelsen och det mänskliga medvetandet kunde inte längre varsebli dem. Vi kan föreställa oss att Fadern drog sig tillbaks till sin tron i galaxens centrum och Modern ner i Undervärlden, under Jordens yta. Nya generationer av gudar (änglar) ersatte dem, t.ex. Ra och Hathor i Egypten, och El och Ashera i Mellanöstern. Vi kan betrakta Hathor och Ashera som änglaväsen i vilka Sofia (själv troligtvis av Visdomens Andars höga rang) kunde manifesteras sig.

Enligt *Johannesevangeliet* var Logos (Kristus) världens Skapare. Han arbetade med alla nio änglahierarkier. Som Första Mosebok beskriver spelade guden Jahve en särskild roll i denna skapelse, under övervakandet av Logos. I Vishetsböckerna är Sofia Logos spegel och gemål. Hon var den första varelsen som skapades av Logos. Hon inspirerade också mysterieskolorna och visdomslitteraturen som spreds från dessa platser till befolkningen. Men runt år 600 f. Kr. 'dödades' hon av Lucifer och drog sig tillbaks in i kosmos. Naturen förlorade sin andliga dimension som ett resultat av uppkomsten av det rationella tänkandet (men ännu inte i Europa, där detta inträffade först under medeltiden).

Lucifers och Satans närvaro som motståndarkrafter i Bibeln hör ihop med Människans fall och utdrivningen ur Paradiset. Den första skapelsen behövde förnyas. I och med inkarnationen av Kristus i människan Jesus kunde den nya skapelsen börja; en skapelse för vilken människorna tar ansvar. Nu behöver även de en spegel, sitt eget Sofia-väsen.

Antroposofia som den nya mänsklighetens Heliga Själ

Enligt Steiner deltog inte den rena delen av Adams eterkropp ('Adams oskuldsfulla systersjäl') i fallet från Paradiset utan fördes till 'Mänsklighetens Moders-loge' för säker förvaring. Denna själ inkarnerade inte i en mänsklig kropp förrän den föddes som Jesus, *Lukasevangeliets* barn. I en av sina visioner såg den tyska nunnan Anna Katharina Emmerich (1774-1824) i Adams högra sida, efter skapandet av Eva, ett ljusklot som hade utgått från Gud. Hon kallade den för 'grodden av Guds välsignelse'. Precis innan syndafallet tog Gud tillbaks denna 'grodd': "Samtidigt såg jag Jungfrun sväva upp ur Adams sida, som ett ljust litet moln, till Gud i sin härlighet."

I sin bok *Maria-Sofia* tar Michael Debus, präst i Kristensamfundet, denna vision tillsammans med en polsk legend och en vision av mystikern Jakob Boehme, som utgångspunkt för en ny tolkning av Sofia: Jungfrun i Adams sida var Sofia.²² Steiner kallar denna rena del av Adam för 'Mänsklighetens Moders-själ'. Enligt Debus inkarnerade den manliga delen av denna Moders-själ i Lukasevangeliets Jesus, och den kvinnliga delen i hans moder Maria. Tillsammans utgjorde de Mänsklighetens 'Moders-själ'. Denna kvinnliga del anslöt sig till Jesus styvmor i samtalet som beskrivs av Steiner i *Femte Evangeliet*, så att hon blev till Maria-Sofia.

I tiderna före Kristus, i rekonstruktionen av hennes biografi, blev detta väsen Sofia - som var närvarande i Adams sida före Syndafallet - känd som Himlens Drottning (Isis och Ashera) och den Gudomliga Visdomen från vishetsböckerna. Efter exilen från Templet kring 620 f. Kr, blev hennes ord nerskrivna i vishetsböckerna, men hennes inspirationer fortsatte att flöda till Israels mödrar. På samma gång framträdde hon i medvetandet hos de grekiska 'Sofias älskande' och blev Filo-Sofia (som ligger till grund för vårt moderna ord 'filosofi'). Som ett nästa steg i sin biografi inkarnerade Sofia i Lukasevangeliets Maria och senare i Matteusevangeliets Maria. Himmelsdrottningen (Isis-Sofia och Ashera) blev Maria-Sofia och i vår tid har Maria-Sofia blivit Antropo-Sofia. *Lukasevangeliets* Maria kan ha återvänt till mänskligheten i de många uppenbarelserna av Jungfru Maria (som i Guadalupe, Lourdes och Fatima).

Michael Debus beskriver två handlingar som är nödvändiga för att vi ska kunna förverkliga vårt deltagande i den nya skapelsen. Den första handlingen är 'efterhärmsningen av Kristus', beskriven av Steiner och andra mänsklighetslärare. Vi transformerar våra själar så att vi kan ta emot en kopia av 'Jaget' i människan Jesus. Som självmedvetna väsen kan vi sätta oss i förbindelse med *Antroposofia* genom att ställa frågor till henne; hon blir vår spegel och vår sofianska ängel på vägen mot inre transformation. Med hennes hjälp kan vårt högre väsen födas i vår sofianska själ (vår Jungfru Sofia) som vår individualiserade Helige Ande (Kristus i oss). Den andra handlingen är att *Antroposofia* adopterar oss som sina barn. Hon behöver komma till oss och knacka på vårt hjärtas dörr. Denna dubbla händelse har förebådats genom Johannes och Maria-Sofia som stod under Korset, när Johannes tog emot Maria som sin nya mor och Maria adopterade Johannes som sin son.

Valentin Tomberg beskrev den Heliga Själen som den Helige Andes motpart. Den Heliga Själen är gemenskapens levande själ och öppnar denna gemenskap för den nedstigande Helige Ande, vilken förenar gemenskapen andligen. *Antropo-Sofia* stödjer omvandlingen av den individuella människosjälen till den renade själen (Jungfru Sofia) och bjuder in de som söker Guds Rike till den nya mänsklighetens gemenskap. Därför kan vi identifiera den Heliga Själen som det gudomliga väsendet *Antroposofia*.

Översättning från engelska: Maria Linden

Publicerat i tidskriften New View 2019/ vinterutgåvan,
www.newview.org.uk

Om artikelförfattaren:

Dr. Harrie Salman (1953) har fördjupat sig i de europeiska ländernas andliga historia samtidigt som han undervisar i kulturfilosofi vid universitet i Holland och i Östeuropa. Mellan 1993 och 2019 har han introducerat antroposofi till musik- och bildterapistuderande vid Universitetet i Leiden, Holland. Harries huvudsakliga intresse och tema för hans många seminarier runt om i världen är hur vi medvetet kan utveckla de personliga och sociala kvaliteter vi behöver för att kunna förbereda en ny andlig kultur – en kultur av kreativitet och gemenskap med andra, med naturen och med kosmos.

Slutnoter

¹ Denna artikel utvecklar innehållet i ett föredrag hållet 20 juli, 2019 under ett Sofia Seminarium i Lappeenranta, Finland.

² Beinsa Douno (Peter Deunov), *Sacred Words of the Master*, Sofia 2004, sid. 271.

³ Caitlín Matthews, *Sophia – Goddess of Wisdom*, London 1992, sid. 104-107.

⁴ Judith von Halle, *Der Weihnachtsgedanke der Isis-Horus- Mysterien*, Dornach 2009.

⁵ Raphael Patai, *The Hebrew Goddess*, New York 1968.

⁶ William G. Dever, *Did God have a Wife?*, Grand Rapids 2005.

⁷ Margaret Baker, *The Mother of the Lord, Vol.1 The Lady in the Temple*, London 2012.

⁸ Margaret Baker, *Temple Mysticism*, London 2011, sid. 30-39.

⁹ Rudolf Steiner, föredrag från 25.12.1920, i *The search for the new Isis*, Spring Valley 1983. Från Collected Works Nr.202. Även publicerad i Christopher Bamford (ed.), *Isis-Mary-Sophia*, Utvalda föredrag och skrifter av Rudolf Steiner, Great Barrington 2003.

¹⁰ Valentin Tomberg, *Inner Development*, Hudson 1992.

¹¹ Valentin Tomberg, *Christ and Sophia*, Hudson 2011.

¹² Rudolf Steiner, föredrag från 6.10.1913 i " *The fifth Gospel*, Collected Works, Nr. 148.

¹³ Rudolf Steiner, 'Sophia and Pistic', föredrag från 26.3.1922, i : Collected Works, Nr. 211.

Även publicerad i : *Isis-Mary-Sophia*.

¹⁴ Rudolf Steiner, föredrag från 10.1.1915, i: Collected Works, Nr. 161.

¹⁵ Med Gralstraditionens symbolism kan vi jämföra den rena själen med Gralskärlet.

¹⁶ Rudolf Steiner, 'The being Anthroposophia', föredrag från 3.2.1913, i *The Effects of Esoteric Development*, Hudson 1997. Även publicerad i: *Isis-Mary-Sophia* (see note 9).

¹⁷ Rudolf Steiner, sista delen av ett föredrag från 18.11.1923, i: Collected Works, Nr. 259.

¹⁸ Rudolf Steiner, föredrag från 16.5.1909, i: Collected Works, Nr. 109.

- ¹⁹ Robert A. Powell, *The Most Holy Trinosophia*, Great Barrington 2000; Robert Powell, *The Sophia Teachings*, Great Barrington 2001; Robert Powell & Estelle Isaacsoon, *The Mystery of Sophia*, Great Barrington 2007; Thomas Schipflinger, *Sophia-Maria*, Newburyport 1998.
- ²⁰ Pavel Florensky, *The Pillar and Ground of the Truth*, Princeton 2004, sid. 252-253.
- ²¹ Anonymous (Valentin Tomberg), *Meditations on the Tarot*, Letter 19.
- ²² Michael Debus, *Mary and Sophia*, Edinburgh 2013, på svenska: Michael Debus, *Maria-Sofia*, Kosmos Förlag, 2017